

Anotācija

Latvijas Republikas Satversmes 111. panta grozījuma projektam

1) Kādēļ Satversmes grozījums ir vajadzīgs?

Likumprojektā minētais Latvijas Republikas Satversmes 111. panta grozījums nepieciešams, lai Latvijas tauta tiešā veidā izlemtu - vai Covid-19, un citu šī vīrusa paveidu gadījumā, vakcīnas vai citu saistīto medikamentu saņemšanas vai nesaņemšanas parametrs var būt par pamatu, lai ierobežotu līdzpilsoņu darba, izglītības, publisku vietu un pasākumu apmeklēšanas, pakalpojumu pieejamības un citas tiesības.

Šobrīd vakcinācija pret Covid-19 tiek pieprasīta lielākajai Latvijas iedzīvotāju daļai. Iedzīvotājiem, kas atsakās saņemt vakcīnu, tiek liegtas būtiskas cilvēktiesības (piemēram - atrasties darba attiecībās), kā rezultātā tiek traucētas dabiskas tiesības iegūt iztikas līdzekļus, lai nodrošinātu cieņpilnu dzīvi. Likumdevēja un izpildvaras publiski paustajā skatījumā tas ir samērīgi, neskatoties uz to, ka, saskaņā ar Latvijas valsts iestāžu un aptauju oficiālajiem datiem, līdz apjomīgāko ierobežojumu pieņemšanai, ap 70% Latvijas iedzīvotāju neizrādīja vēlmi vakcinēties ar Covid-19 vakcīnām. Lai novērstu daudzās politiskās spekulācijas par ierobežojumu samērīgumu, kā piemēru minot arī tautas vēlētu priekšstāvju izslēgšanu no Saeimas darba, jautājums nododams tautas nobalsošanai.

Uz šodienas vietnē Manabalss.lv zem iniciatīvas „VAKCINĀCIJAI AIZVIEN JĀBŪT BRĪVPRĀTĪGAI” (<https://manabalss.lv/i/1876>) ir reģistrējušies vairāk kā 54 000 cilvēku, kā arī tās autors ir četras reizes pārstāvējis šo iniciatīvu Saeimas komisijās. Tajās katru reizi tika uzsvērts, ka COVID-19 vakcinācija būs brīvprātīga, to ne tiešā, ne netiešā veidā neuzspiedīs, taču Saeimas deputāti nav turējuši do to vārdu un aizsākuši netiešu piespiedu mehānismu vakcinājas aptveres palielināšanai, kā arī valsts sabiedriskajā medijā ir parādījusies ziņa, ka COVID-19 vakcinācija varētu kļūt par obligātu ikvienam Latvijas iedzīvotājam un būs veicama līdz pat divām reizēm gadā. Tas ir nozīmīgs jautājums, kas skar Latvijas iedzīvotāju veselību un brīvību. Tādējādi ir ļoti svarīgi šo jautājumu izlemt pašai Latvijas tautai, sarīkojot tautas nobalsošanu.

Covid-19 vīrusa klātesamība Eiropā un pasaulē nav būtiski samazinājusies, neskatoties uz dažādiem vakcinācijas aptveres rādītājiem. Tā dēļ valstis atkārtoti ievieš dažādus cilvēktiesību ierobežojumus. Apskatot situāciju Latvijā, SPKC dati uz 15.11.2021. parāda, ka no visiem diennaktī reģistrētajiem Covid-19 gadījumiem 641 saslimušais jeb 59,5% bija nevakcinēti vai vakcinācijas kursu nepabeiguši, kamēr 436 jeb 40,5% bija vakcinējušies.

SPKC dati uz 30.11.2021. parāda, ka no visiem diennaktī reģistrētajiem Covid-19 gadījumiem 472 saslimušie jeb 50,7% bija nevakcinēti vai vakcinācijas kursu nepabeiguši, kamēr 459 jeb 49,3% bija vakcinējušies.

Šajos datos atspoguļotā situācija norāda, ka agrākie mediķu paustie pieņēmumi un politiķu ieviestie risinājumi, nav sasnieguši prognozētos rezultātus. Vakcinācija neierobežo vīrusa izplatību, jo to vienlīdz plaši izplata kā vakcinēts tā nevakcinēts cilvēks. Neskatoties uz argumentiem par Covid-19 vakcīnu lomu hospitalizācijas un nāves gadījumu skaita samazināšanā, kopējā statistikas datu tendence un jauno paveidu radītie draudi parāda, ka šīs vakcīnas nodrošinātais rezultāts ir nepietiekams un

nepārliciecinot, lai pieņemtie, apjomīgie cilvēktiesību ierobežojumi, vadoties pēc vakcinācijas fakta, varētu tikt uzskatīti kā viennozīmīgi un samērīgi.

Atkārtotie ierobežojumi un ekspertu prognozes, ka ar Covid-19 vīrusu nāksies sadzīvot gadiem, norāda, ka dažādu līmeņu diskusijas un arī tiesvedības par politiku pieņemtajiem ierobežojumiem var turpināties vairākus gadus. Piemēram, atkārtotas vakcinācijas prasība kā parametrs, lai saglabātu vairākus būtiskus cilvēktiesību aspektus var kļūt par nozīmīgu iedzīvotāju neapmierinātības cēloni.

Papildus jāņem vērā, ka jautājums saistīts ar medicīniskām manipulācijām, tāpēc jāapskata sekojoša konvencija, kurai pievienojusies Latvijas republika.

Konvencija par cilvēktiesību un cieņas aizsardzību bioloģijā un medicīnā - Konvencija par cilvēktiesībām un biomedicīnu

Ovjedo, 04.04.1997.

"5. pants. Vispārīgs noteikums

Jebkādu ar veselību saistītu darbību drīkst veikt tikai ar attiecīgās personas brīvprātīgu un apzinātu piekrišanu.

Šai personai iepriekš jāsaņem adekvāta informācija par šīs darbības mērķi un būtību, kā arī par tās sekām un risku. Attiecīgā persona var jebkurā laikā brīvi atsaukt piekrišanu."

Šī punkta kontekstā varētu rasties diskusijas un pat tiesvedības par to, kādā mērā Latvijas iedzīvotāju piekrišana saņemt Covid-19 vakcīnu ir brīvprātīga, ņemot vērā būtiskos cilvēktiesību ierobežojumus, kas stājas spēkā attiecībā uz cilvēku, kurš atsakās no šīs vakcīnas. Izteiktam vairākumam Latvijas iedzīvotāju šie ierobežojumi, it īpaši tiesības būt darba attiecībās, nozīmē palikt bez iztiktas līdzekļiem - respektīvi palikt bez mājvietas, uztura un iespējas gādāt par ģimeni.

"26. pants. Tiesību ierobežojumi

1. Šajā Konvencijā paredzēto tiesību un aizsardzības pasākumu piemērošanu nedrīkst nekādi ierobežot, ja vien šādi ierobežojumi nav paredzēti tiesību aktos un nepieciešami demokrātiskas sabiedrības sabiedriskās drošības interesēs, lai novērstu noziegumus, aizsargātu sabiedrības veselību vai citu cilvēku tiesības un brīvības.

2. Iepriekšējā punktā minētos ierobežojumus nedrīkst attiecināt uz 11., 13., 14., 16., 17., 19., 20. un 21. pantu."

Kā redzams, konvencijas 26. pants satur atrunu, kas dod iespēju ierobežot paredzēto tiesību un aizsardzības pasākumu piemērošanu, lai aizsargātu sabiedrības veselību. Šī punkta juridiskais mērķis ir saprotams un pamatots, tomēr šis punkts tikai pastiprina tautas nobalsošanas nepieciešamību, jo Covid-19 radītā realitāte un ar to saistītie ierobežojumi skar ikvienu Latvijas iedzīvotāju gandrīz visās dzīves jomās. Radusies ievērojama plaisa starp lielas sabiedrības daļas nostāju un politiku faktisko rīcību Covid-19 apkarošanas jautājumos. Ierobežojumu radītā apjomīgā ietekme uz Latvijas

iedzīvotāju dzīvi, iespējams, pēc būtības pārsniedz neliela skaita atbildīgo ministru pilnvaras.

Pieļaujot augstu iespējamību, ka tiks noteikts Covid-19 vakcinācijas sertifikāta derīguma termiņš un iedzīvotājiem nāksies atkārtoti vakcinēties, lai saglabātu savas cilvēktiesības, ir skaidrs – ar Covid-19 ierobežojumu pieņemšanu saistītie pilnvarojuma jautājumi ievērojami pieaugs un būs pieprasījums pēc samērīgiem risinājumiem.

Ar šiem Satversmes grozījumiem Latvijas tautai būs iespēja nostiprināt savu tiešo gribu, kopīgi nobalsojot PAR vai PRET jebkādiem tiešiem vai netiešiem ierobežojumiem, kas balstīti uz Covid-19 vakcīnas un citu ar šī vīrusa apkarošanu saistītu medikamentu saņemšanas vai nesaņemšana faktu.

Iniciatīvas iesniedzēji uzsver nepieciešamību noskaidrot atbalstu augstāk minētajiem ierobežojumiem tautas nobalsošanā, jo aprakstītā situācija skar absolūto vairākumu Latvijas iedzīvotāju. Tautas gribas noskaidrošana sekmētu tautas saliedēšanu un vienprātību turpmākajā ar Covid-19 apkarošanu saistītajā politikā.

2) Kāda var būt grozījuma ietekme uz sabiedrības un tautsaimniecības attīstību?

Sabiedrības atbildība par valstī notiekošajiem procesiem paaugstināsies. Tiks atrisināts jautājums, kas pašreiz šķel kā sabiedrību kopumā, tā atsevišķas sabiedriskās grupas.

3) Kāda var būt grozījuma ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem?

Satversmes grozījums atstās pozitīvu iespaidu uz valsts budžetu, jo palielinoties patēriņam palielināsies arī nodokļu ieņēmumi.

4) Kāda var būt grozījuma ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu?

Grozījumu nepieciešams veikt Latvijas Republikas Satversmē, jo normatīvie akti, kas uz doto brīdi nosaka dažādus cilvēktiesību ierobežojumus saistībā ar Covid-19 izplatību, var tikt grozīti īsā laika posmā, bet process, kurā Centrālā vēlēšanu komisija izskata jebkura normatīvā akta grozījumu iniciatīvu, var ilgt pusotru mēnesi, tādēļ vienīgā iespēja nostiprināt Latvijas tautas gribu juridiski jēgpilnā veidā ir grozīt augstāko normatīvo aktu. Ja Latvijas tauta lemtu, ka šo Satversmes grozījumu ir jāievieš, Latvijas Republikas Saeima un Ministru kabinets, esošos un topošos normatīvos aktus par šo jautājumu, savas kompetences ietvaros, pakārtotu Satversmei.

5) Kādām Latvijas starptautiskajām saistībām atbilst likumprojekts?

Grozījuma projekts atbilst visām Latvijas starptautiskajām saistībām.

6) Kādas konsultācijas notikušas, sagatavojot likumprojektu?

Grozījums risina dziļas problēmas, kas atspoguļojas dažādu oficiālu Latvijas aptauju rezultātos par Latvijas iedzīvotāju noskaņojumu un atbalstu pieņemtajiem lēmumiem.

7) Kā tiks nodrošināta Satversmes grozījuma izpilde?

Satversmes normu izpilde tiks nodrošināta saskaņā ar likumos un citos normatīvajos aktos noteikto kārtību un ar esošo valsts un pašvaldību institūciju palīdzību, kuras jau šobrīd veic to pašu darbu.